

DOI: 10.26565/2311-2379-2021-100-06
УДК 330.3**Л.В. Шевченко**

аспірантка

Хмельницький національний університет

вул. Інститутська, 11, м. Хмельницький, 29016, Україна

E-mail: Liliya-72@bigmir.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3504-0307>**ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ІНОЗЕМНЕ ІНВЕСТУВАННЯ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ:
ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ**

Публікація актуалізує питання класифікації факторів, що впливають на прямі іноземні інвестиції. Метою дослідження є розробка класифікації факторів та визначення основних факторів впливу на іноземне інвестування в економіку України. Робота містить огляд досліджень значущих факторів, що впливають на залучення в Україну прямих іноземних інвестицій і розглянуто підходи до класифікації факторів, що впливають на іноземне інвестування. Детально розглянуто підходи науковців до класифікації факторів впливу на іноземні інвестиції. Огляд досліджень значущих факторів, що впливають на залучення в Україну ПІІ, показав, що популярним підходом до класифікації є поділ всіх факторів, що впливають на рівень попиту на іноземні інвестиції в будь-якій країні, на макро- та мікроекономічні. При цьому макроекономічні в свою чергу деталізуються за рівнями держави і регіону та за сферами економіки. Визначено, що серед авторів немає єдності поглядів на класифікацію факторів. Деякі класифікації є вузько спрямованими. Існуючі класифікації факторів не завжди враховують процеси, які неможливо визначити кількісними показниками і які є важливими для прийняття рішення щодо іноземного інвестування. Зокрема до таких належать суб'єктивне ставлення людини, як одного із компонентів інвестиційного процесу. Таким чином, необхідним є включення психологічних факторів, як елементів поведінкової економіки. Деякі дослідження включають такі чинники до класифікації, але не зазначають при цьому можливості їх вимірювання. Узагальнення підходів до класифікації факторів показало, що визначальними факторами на залучення іноземного капіталу в Україну продовжують залишатися ресурсні фактори і темпи розвитку економіки (як базові економічні), а також політичні, адміністративні і – меншою мірою – фінансові фактори, які є специфічними для України. Автором запропоновано новий підхід до класифікації факторів, який на відміну від інших розділяє можливі фактори за змістом на три групи: економічні, організаційні та психологічні. Також застосована додаткова ознака «вимірювання», яка дозволяє фактори кожної групи розділити на якісні / кількісні, що має значення для дослідження їх впливу за допомогою моделювання. Подальші дослідження полягають в розподілі показаних факторів за ознакою вимірювання на кількісні і якісні.

Ключові слова: фактори, іноземне інвестування, класифікація, поведінкова економіка, управлінські рішення.

JEL Classification: B22, F21, E61, G38.

Постановка проблеми. Вирішення проблеми управління іноземною інвестиційною діяльністю передбачає визначення чинників, що впливають на такі процеси. Кожна класифікація будується відповідно до мети дослідження. Таким чином необхідно класифікувати фактори, враховуючи розбіжності серед них для іноземного та закордонного інвестування та можливостей їх кількісного та якісного вимірювання. Необхідно також визначити перелік найбільш значущих для української економіки чинників впливу.

Аналіз останніх досліджень. Серед дослідників, які так або інакше торкалися цієї проблеми, немає єдиної та стабільної думки. Визначення значущих факторів та їх класифікація залежать від мети дослідження (Киреев, 2002). Деякі автори включають до класифікації фактори, що впливають як на іноземне, так і на закордонне інвестування. Інші поділяють фактори відповідно рівню господарювання (Фёдорова, 2014; Губський, 1998, Пересада, 1998; Борщ, 2005). Також є найуживанішими поділи на економічні, політичні та організаційні, попиту та пропозиції, фінансові та організаційні тощо [Овчинникова, 2004; Борщ, 2005; Гриффін, Пастей, 2006; Харламова, 2010; Коляда, 2016; Третяк, 2013; Ільчук, 2018).

Мета та завдання. Метою дослідження є розробка класифікації факторів та визначення основних факторів впливу на іноземне інвестування в економіку України. Для досягнення мети дослідження необхідно виконати наступні завдання: огляд досліджень значущих факторів, що впливають на залучення в Україну прямих іноземних інвестицій (ПІІ); узагальнити підходи до класифікації факторів, що впливають на іноземне інвестування; обґрунтувати підхід до класифікації факторів.

Основні результати дослідження. Під факторами, що впливають на залучення іноземних інвестицій в країну розуміють об'єктивно існуюче явище, що певним чином впливає на процес іноземного інвестування. При цьому процес здійснення інвестицій є завжди суб'єктивним процесом, який здійснюється людьми. Отже фактори, що впливають на залучення іноземних інвестицій, є одночасно факторами, що впливають на управлінське рішення про здійснення іноземних інвестицій. Для дослідження такого впливу класифікуємо фактори і використовуємо в подальшому дослідженні.

Фактори, що впливають на інвестиційні рішення поділяються на фактори, що впливають на іноземне інвестування і зарубіжне інвестування. Іншими словами, це фактори експорту та імпорту капіталу. О. Кіреєв у своєму дослідженні групування факторів, що впливають на причини експорту та імпорту ПІІ, посилається на багатомірні економетричні дослідження ООН і розподіляє їх таким чином, як це відображає таблиця 1.

Таблиця 1

Фактори впливу на експорт та імпорт ПІІ в міжнародній інвестиційній діяльності

Фактори експорту капіталу	Фактори імпорту капіталу
технологічне лідерство	
переваги в кваліфікації робочої сили	
переваги в рекламі	
економіка масштабу	
розмір корпорації	
ступінь концентрації виробництва	
забезпечення доступу до природних ресурсів	потреба в капіталі
інші фактори	кількість національних філіалів
	витрати виробництва
	рівень захисту внутрішнього товарного ринку
	розмір ринку
	інші фактори

Джерело: складено автором за основі даних (Кіреєв, 2002)

Таблиця 1 відображає збіг факторів по шести позиціям, що свідчить про наявність причин для перехресних інвестицій між країнами. Таким чином перелік факторів експорту та імпорту капіталу значною мірою співпадає, але вони грають різну відносну роль.

Оскільки дослідження присвячено процесам іноземного інвестування, ми далі будемо розглядати фактори імпорту капіталу (в подальшому – фактори).

З іншого боку, такі фактори можна сформулювати більш детально і розділити їх на фактори макро- та мікроекономічного впливу (рис.1).

Рисунок 1 описує фактори макро- та мікроекономічного рівня, що впливають на рівень попиту на іноземні інвестиції в будь-якій країні.

Макроекономічні фактори в свою чергу деталізуються за рівнями держави і регіону та за сферами економіки. Зокрема, цікавою є класифікація факторів Федорової, яку за логікою впливу можна віднести до факторів макрорівня (рис.2).

Інші підходи до класифікації факторів узагальнено у таблиці 2.

Аналіз цих підходів (табл.2) показує, що серед авторів немає єдності поглядів на класифікацію факторів. Деякі класифікації є вузькоспрямованими. Зокрема Харламова Г. при підборі факторів, що впливають на надходження ПІІ для галузей промисловості України обмежилася лише галузевою диференціацією, оскільки важливу роль має специфіка галузі, в якій планується реалізація інвестиційного проекту.

Рис.1. Розподіл факторів інвестиційного попиту на макро- і мікрорівень державного регулювання

Джерело: опрацьовано автором за даними (Фёдорова, 2014; Губський, 1998; Пересада, 1998; Борц, 2005)

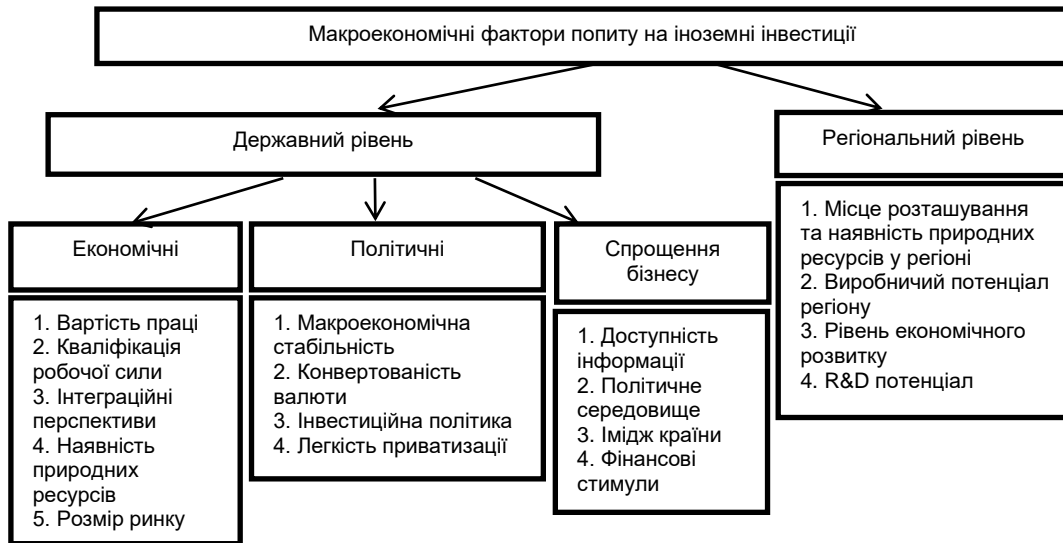

Рис.2. Державний та регіональний поділ факторів попиту на іноземні інвестиції

Джерело: опрацьовано автором за даними (Фёдорова, 2014)

Таблиця 2

Підходи до класифікації факторів впливу на процеси іноземного інвестування

Автори, рік дослідження	Класифікація
Овчиннікова Н. 2004	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розмір ринку приймаючої країни (ВВП, темп зростання ВВП, частку приватного сектору у ВВП). 2. Вартість факторів виробництва (абсолютний рівень оплати праці; ставка відсотку на внутрішньому ринку, відстань до країни-інвестора) 3. Порівняльні переваги (обмінний курс, порівняльний рівень оплати праці, податкові пільги) 4. Інституціональні характеристики (політична стабільність, валютний ризик, торговельні бар'єри, втручання держави в економіку, законодавство про права власності, відкритість економіки, витрати на НДДКР, витрати на інфраструктуру)
Борщ Л. М. 2005	<ol style="list-style-type: none"> 1. Політично-економічні (політична стабільність, ступінь втручання уряду в економіку, ставлення до зарубіжних та іноземних інвестицій, дотримання положень міжнародних договорів) 2. Ресурсно-економічні (наявність природних ресурсів, демографічна ситуація, географічне положення) 3. Загальноекономічні (темпи економічного зростання, співвідношення споживання і заощаджень, ставка позичкового відсотка, норма чистого прибутку, рівень і динаміка інфляції, конвертованість валюти, стан платіжного балансу) 4. Глобальні
Р. Гриффін та М. Пастей 2005	<p>I – Фактори пропозиції (витрати на виробництво, логістика, наявність ресурсів, доступ до технологій)</p> <p>II – Фактори попиту (доступ споживачів до товарів (послуг) компанії, маркетингові переваги, використання конкурентних переваг, мобільність замовників)</p> <p>III – Політичні фактори (можливість обійти торговельні обмеження, фактори, що стимулюють економічне зростання)</p>
Харламова Г. О. 2010	<p>I. Фактори інвестиційного потенціалу галузей промисловості України</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виробничий капітал 2. Інноваційний потенціал 3. Людський капітал 4. Інституціональний потенціал 5. Фінансовий потенціал <p>II. Фактори інвестиційного ризику галузей промисловості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Економічні ризики 2. Екологічні ризики <p>III. Фактори інвестиційної активності галузей промисловості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інвестиційні потоки 2. Ретроспективна інвестиційна активність
Третяк Н. М. 2013	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організаційно-правові фактори (рівень управління інвестиційною діяльністю на рівні органів виконавчої влади, дієва законодавча база); 2. Політичні фактори (стабільна політична ситуація в країні, рівень довіри суспільства до влади); 3. Економічні фактори (стан економіки країни, динаміка росту ВВП, розмір внутрішнього та зовнішнього боргів, рівень тіньової економіки); 4. Характеристика потенціалу країни (наявність трудових, земельних, енергетичних, науково-технічних ресурсів); 5. Фінансові фактори (дохідність бюджету, розмір відсоткової ставки за кредитами, сума вкладів на душу населення); 6. Соціально-культурні фактори (рівень забезпеченості населення, житлові умови, рівень охорони здоров'я і медичного обслуговування, рівень злочинності, соціальний захист населення, дотримання прав людини); 7. Фактори міжнародних відносин (міжнародний рейтинг країни, співпраця з міжнародними організаціями, дотримання норм і правил конвенцій та договорів); 8. Фактори розвитку ринкової економіки (наявність вільної конкуренції, рівень інфляції, наявність ринку збуту, рівень розвитку вільної конкуренції серед підприємств); 9. Фактори загальних умов господарювання (екологічна безпека, розвиток галузей матеріального виробництва, ступінь зносу основних виробничих засобів)

Продовження таблиці 2

Коляда О. В., Федорчук О. С. 2016	1. Політична ситуація в Україні (політична нестабільність) 2. Корупція 3. Економічні фактори (макроекономічні показники)
Ільчук В. П., Курач Д. А., Лукаш В. І. 2018	Зведена класифікація на основі попередніх досліджень різних науковців: 1. Політичні (стабільність законодавчої бази, незалежність судової системи, рівень якості законодавчої бази та дотримання виконання законів, наявність прозорості системи лобіювання інтересів окремих груп, рівень законодавства у сфері власності, рівень втручання держави в економіку, наявність ефективної системи захисту інвестицій, нестабільність політичної ситуації) 2. Економічні (рівень валового внутрішнього продукту, рівень інфляції, стабільність грошової одиниці, масштаби тіньового бізнесу як основного джерела нелегального накопичення та вивезення фінансового капіталу, недосконалість податкової системи, рівень розвитку фондового ринку, рівень монополізму в економіці, ефективність митної політики, простота та прозорість системи реєстрації інвестицій, дозвільних процедур, можливість вільно здійснювати реекспорт капіталу, наявність зацікавлених партнерів, витрати на НДДКР та інфраструктуру) 3. Соціальні (рівень кваліфікації працівників, рівень доходів громадян, структура споживання населення, структура населення за місцем проживання (міське, сільське), вікова структура населення, вартість робочої сили) 4. Специфічні (географічне розташування країни, відстань до країни інвестора, кліматичні умови країни, міжнародні інвестиційні рейтинги країни, кількість населення в країні)

Джерело: опрацьовано автором за даними (Овчинникова, 2004; Борщ, 2005; Гриффін, Пастей, 2006; Харламова, 2010; Коляда, 2016; Третяк, 2013; Ільчук, 2018)

Підходи до класифікації факторів, що впливають на іноземні інвестиційні процеси не завжди враховують процеси, які неможливо визначити кількісними показниками і які є важливими для прийняття рішення щодо іноземного інвестування. Зокрема до таких належать суб'єктивне ставлення людини, як одного із компонентів інвестиційного процесу. Деякі дослідження включають такі чинники до класифікації, але не зазначають при цьому можливості їх вимірювання (Ільчук, 2018).

Пропонуємо для подальшого дослідження наступне групування переліку факторів, які можуть мати той чи інший вплив на залучення іноземних інвестицій в Україну (табл.3).

Класифікація, що представлена в таблиці 3, на відміну від інших розділяє можливі фактори за ознакою змісту і включає групу психологічних факторів. При цьому фактори першої групи (психологічні) переважно якісні, а другої (економічні) – переважно кількісні, що має значення для дослідження їх впливу за допомогою моделювання.

Іншим аспектом дослідження факторів впливу на ПІІ є проблематика визначальних факторів. Як вже зазначалося, визначальні фактори покладені в основу теорій трансграничного руху капіталу. Таким чином, найстарішим за часом фактором здійснення ПІІ є ресурсний фактор, або пошук дешевших ресурсів. З цим процесом тісно пов'язаний пошук все менших виробничих витрат. Саме цей фактор часто є першим, основним і тривалим у відносинах розвинених країн з країнами, що розвиваються. Вчені відзначають, що він присутній у мотивації розвинених країн зони евро щодо нових ринків. Це пов'язано з засадничою політикою ЄС про фіксований обмінний курс, який викликає структурну неефективність монетарної політики, гальмує економічне зростання економік і корегування конкурентоздатності не за допомогою обмінних валютних курсів (як раніше), а шляхом загального зниження витрат. Внаслідок цього європейські менеджери та капітали виходять за межі ЄС в пошуках все менших виробничих витрат (Дергачов, 2000).

Науковці вважають, що основним серед всіх факторів для залучення іноземного капіталу в будь-яку країну є темпи розвитку економіки, які створюють економічні умови і інфраструктуру для високої доходності інвестицій на території приймаючої країни. Зокрема Свідер О. відзначає такий феномен як «замкнуте коло», коли одночасно для притоку іноземних інвестицій необхідно щоб економіка розвивалась швидкими темпами і вкладення капіталу були

ефективними та прибутковими, а розвиток економіки залежить від обсягу зовнішнього інвестування (Свідер, 2011).

Таблиця 3

Розподіл можливих факторів за ознакою змісту

Психологічні (переважно якісні)	Економічні (переважно кількісні)	Організаційні (кількісні і якісні)
бажання інвестора вкласти гроші в цей регіон	доступність кредитів	
«якість» громадянського суспільства	легкість приватизації	
культура населення	ефективність митної політики	
	субсидії на виробництво та імпорт	
рівень втручання держави в економіку		
довіра інвесторів до влади	норма прибутку, що очікується (норма чистого прибутку)	наявність кордону з державою потенційним інвестором
політична стабільність	податок на прибуток	відстань до країни інвестора
політичне середовище	податкові пільги	географічні особливості та положення
довіра суспільства до влади	розвиток галузей матеріального виробництва	рівень розвитку вільної конкуренції серед підприємств
сподівання підприємців, засновані на прогнозах майбутнього попиту, обсягу продажів, рентабельності	торговельні бар'єри (мити)	рівень управління інвестиційною діяльністю на рівні органів виконавчої влади
імідж країни	доходність бюджету	торговельні бар'єри (квоти)
ставлення до іноземних інвестицій	ступінь зносу основних виробничих засобів	ліцензування
	наявність вільного капіталу	сертифікація
соціальний розвиток		вимоги реєстрації оподаткування
можливість обійти торговельні обмеження	потреба в капіталі	особливі пільгові умови для іноземних підприємців в рамках інвестиційних проектів
політичні фактори, що стимулюють економічне зростання	витрати на здійснення інвестицій	стабільність законодавчої бази
корупція	витрати на виробництво	рівень якості законодавчої бази та дотримання виконання законів
дотримання прав людини	витрати на НДДКР	наявність ефективної системи захисту інвестицій,
рівень злочинності	витрати на інфраструктуру, логістику	антимонопольне законодавство
бюрократія	ставка позичкового відсотка	незалежність судової системи
демократичний розвиток	співвідношення споживання і заощаджень	наявність прозорої системи лобювання інтересів окремих груп
приватизація економіки	сума вкладів на душу населення	рівень законодавства у сфері власності
маркетингові переваги	стан платіжного балансу	наявність механізму участі іноземних інвесторів в операціях на вторинному ринку цінних паперів
можливість швидкої адаптації до умов використання людського капіталу іншої країни	розмір внутрішнього та зовнішнього боргів	екологічні ризики (екологічна безпека)
рівень тіньової економіки	обслуговування зовнішнього і внутрішнього боргу	рівень монополізму в економіці
підприємницька активність (кількість створених підприємств)		наявність активів
	розмір ВВП	наявність земельних ресурсів
	структура ВВП	наявність природних ресурсів

Продовження таблиці 3

	частка приватного сектору у ВВП	робоча сила певної кваліфікації
	динаміка зростання та приросту ВВП	рівень кваліфікації працівників
	тарифи та витрати транспортування	житлові умови населення
	доходи громадян або купівельна спроможність	рівень забезпеченості населення
	кількість населення в країні	соціальний захист населення
	місткість ринку в абсолютному виразі та у відношенні до кількості населення і його доходів	рівень охорони здоров'я і медичного обслуговування
	рівень безробіття	наявність енергетичних ресурсів
	доступ споживачів до товарів (послуг) компанії	наявність науково-технічних ресурсів (R&D потенціал)
	вартість праці (абсолютний та порівняльний рівень оплати праці), вартість робочої сили	можливість швидкої адаптації до умов використання людського капіталу іншої країни
	демографічна ситуація	інтеграційні перспективи
	виробничий потенціал регіону	дотримання норм і правил конвенцій та договорів
	темпи зростання ринку	міжнародний рейтинг країни
	конвертованість валюти	міжнародні інвестиційні рейтинги країни
	курс валюти	співпраця з міжнародними організаціями
	валютний ризик	можливість вільно здійснювати реекспорт капіталу
	рівень і динаміка інфляції (стабільність грошової одиниці)	матеріальна інфраструктура
	розмір ринку приймаючої країни	простота та прозорість дозвільних процедур
	наявність ринку збуту	рівень розвитку грошового ринку
	макроекономічна стабільність	стан інститутів
	відкритість економіки	рівень розвитку фондового ринку
	індекс споживчих цін	технологічне лідерство
	гроші поза банками	доступ до технологій
	державний і гарантований державою борг	зміни в технології

Джерело: авторська розробка

Інший підхід ставить на перше місце фінансові умови ринку приймаючої країни (Кравчун, 2012). До них належать передбачуваний темп інфляції, ставка процента на ринку, ризики, пов'язані із законодавчими регуляторними і податковими нормами. Дослідники також вважають, що вагомість тих чи інших факторів залежить від обставин здійснення ПІІ: їх форми та їх приналежності до класу (Бирка, 2014). Ще один підхід дослідника Гайдуцького І. стверджує, що існують базові чинники з особливим характером їх прояву в різних країнах та специфічні чинники для окремих груп країн. Останні проявляються у зв'язку з історичними, географічними, політичними, національними та іншими особливостями розвитку окремих країн реципієнтів. Такі особливості властиві постсоціалістичним країнами, особливо пострадянським. Для таких країн важливе значення має масштабність і глибина здійснення ринкових реформ (Гайдуцький, 2011). Підсумки підходів дослідників до визначення значущих факторів на надходження ПІІ до країни-реципієнта представлено у таблиці 4.

Дані таблиці 4 показують значні розбіжності у результатах дослідження факторів українського та ринку ЄС щодо переліку значущих факторів. Компанії з іноземними інвестиціями, які працюють в ЄС, за висновками Міщука, зацікавлені у розвитку вже існуючого

бізнесу і в більшій мірі зважають на якість ресурсів, в тому числі інтелектуальних, погоджуються з умовами ведення бізнесу і не намагаються шукати можливостей для їх порушення. Одночасно фінансові фактори не мають вагомого ні стимулюючого, ні стримуючого впливу (Міщук, 2016). Натомість для українського ринку основними як стримуючими, так і стимулюючими факторами виступають політичні, адміністративні і меншою мірою фінансові.

Таблиця 4

Підходи до визначення значущих факторів, що впливають на залучення ПІІ в країну

Автори, посилання, рік дослідження	Фактори
Гайдуцький І. П. 2011	Основні аспекти специфічних чинників: 1. ринковість, або транзитивність, економіки країн; 2. приватизація економіки; 3. відкритість економіки.
Бирка М. І. 2014	Для горизонтальних ПІІ фактором є високі тарифи та витрати транспортування. Для вертикальних ПІІ фактором є різниця у відносному забезпеченні факторами виробництва. Відповідно горизонтальні ПІІ є більш характерними для країн зі схожим забезпеченням факторами виробництва, а вертикальні ПІІ здійснюються між країнами з різним забезпеченням факторами виробництва.
Коляда О. В. , Федорчук О. С. 2016	«Ключові фактори впливу на іноземну інвестиційну діяльність в Україні»: 1. Політична ситуація в країні. Криза і невизначеність з продовженням програми співпраці з ключовим кредитором України Міжнародним валютним фондом. 2. Корупція. 3. Економічні фактори. Погіршення макроекономічних показників: - динаміка реального ВВП (уповільнювалася), - значення показників зовнішнього та державного боргу, - рівень інфляції, - зміна валютних курсів. 4. Рівень тіньової економіки. 5. Соціальна складова, зокрема, рівень безробіття та рівень доходів населення, рівень платоспроможності внутрішнього споживчого ринку.
Міщук Г. Ю. 2016	Фактори впливу в країнах ЄС <i>значний вплив:</i> підприємницька активність (кількість створених підприємств), якість шкіл менеджменту, легкість доступу до інтелектуальних ресурсів, можливість швидкої адаптації до умов використання людського капіталу іншої країни (в т.ч. завдяки його постійному поновленню через створені у країні умови для залучення талантів); <i>низький вплив:</i> антимонопольна політика, розвиток фінансової інфраструктури (легкість доступу до позик), оподаткування доходів та капіталу, розвиненість інститутів державної влади (вплив урядового регулювання, незалежність суддів)
Мельник Т. М., Касянок К. Г. 2017	Основні фактори, що перешкоджають залученню та ефективному використанню іноземних інвестицій у національній економіці України. <i>Інтернальні фактори:</i> 1. Валове заощадження. 2. Чисте заощадження. 3. Кінцеві споживчі витрати (фактичне кінцеве споживання). 4. Валовий прибуток, змішаний дохід. 5. Оплата праці найманих працівників. 6. Валовий національний дохід. 7. Валове нагромадження основного капіталу. 8. Споживання основного капіталу. <i>Екстернальні фактори:</i> 1. Податки на виробництво та імпорт. 2. Індекс споживчих цін. 3. Субсидії на виробництво та імпорт. 4. Гроші поза банками. 5. Державний і гарантований державою борг.
Вороніна О. 2019	значущі фактори: - корупція; - адміністративні бар'єри та бюрократія; - регулювання підприємницької діяльності; - захист гарантії прав інвесторів; - транспарентність; - політична стабільність; - стан правового середовища; - демократичний розвиток.

Джерело: опрацьовано автором за даними (Гайдуцький, 2011; Бирка, 2014; Коляда, 2016; Міщук, 2016; Мельник, Касянок, 2017; Вороніна, 2019)

Висновки. Огляд досліджень значущих факторів, що впливають на залучення в Україну ПІІ, показав, що популярним підходом до класифікації є поділ всіх факторів, що впливають на рівень попиту на іноземні інвестиції в будь-якій країні, на макро- та мікроекономічні. При цьому макроекономічні в свою чергу деталізуються за рівнями держави і регіону та за сферами економіки. Визначено, що серед авторів немає єдності поглядів на класифікацію факторів.

Деякі класифікації є вузькоспрямованими. Існуючі класифікації факторів не завжди враховують процеси, які неможливо визначити кількісними показниками і які є важливими для прийняття рішення щодо іноземного інвестування. Зокрема до таких належать суб'єктивне ставлення людини, як одного із компонентів інвестиційного процесу. Таким чином, необхідним є включення психологічних факторів, як елементів поведінкової економіки. Деякі дослідження включають такі чинники до класифікації, але не зазначають при цьому можливості їх вимірювання.

Узагальнення підходів до класифікації факторів показало, що визначальними факторами на залучення іноземного капіталу в Україну продовжують залишатися ресурсні фактори, фінансові та темпи розвитку економіки, як базові економічні, а також політичні, адміністративні і меншою мірою фінансові фактори, які є специфічними для України.

Автором запропоновано новий підхід до класифікації факторів, який на відміну від інших розділяє можливі фактори за змістом на три групи: економічні, організаційні та психологічні. Також застосована додаткова ознака «вимірювання», яка дозволяє фактори кожної групи розділити на якісні-кількісні, що має значення для дослідження їх впливу за допомогою моделювання. Подальші дослідження полягають в розподілі показаних факторів за ознакою вимірювання на кількісні і якісні і, таким чином, буде застосована дворівнева класифікація, в якій кожна з трьох вже показаних груп буде розбита на 2 підгрупи.

Список літератури

1. Киреев А. П. Международная экономика. В 2-х ч. – Ч. 1. Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства : Учебное пособие для вузов. Москва : Междунар. отношения, 2002. 416 с.
2. Фёдорова Е. А. Факторы, влияющие на приток иностранных инвестиций в регионы. Региональная экономика: теория и практика. 2014. Т. 12, выпуск 43 (370). С. 51–62.
3. Губський Б. В. Інвестиційні процеси у глобальному середовищі : монографія. Київ : Наук. думка, 1998. 390 с.
4. Пересада А. А. Інвестиційний процес в Україні : монографія. Київ : «Видавництво Лібра» ТОВ, 1998, 392 с.
5. Борщ Л. М. Інвестування: теорія і практика : навч. посіб. Київ : Знання, 2005. 470 с.
6. Овчинникова Н. В. Экономико-математическое моделирование влияния прямых иностранных инвестиций на экономический рост в развивающихся странах : автореф. дис. ... канд. эк. наук : 08.00.13. Москва, 2004. 28 с.
7. Гриффин Р., Пастей М. Международный бизнес. 4-е изд., Санкт-Петербург : Питер, 2006. 1088 с.
8. Харламова Г. О. Проблеми ефективного використання інвестиційних ресурсів в умовах сталого розвитку. Збірник наукових праць «Теоретичні та прикладні питання економіки». 2010. Вип. 22. С. 185-196.
9. Коляда О. В., Федорчук О. С. Іноземне інвестування в Україні на шляху інтеграції до світового господарства. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2016. № 1. С. 67–84.
10. Третяк Н. М. Фактори формування інвестиційного клімату в Україні Фінансовий простір. 2013. №3(11). С. 165–170.
11. Ильчук В. П., Курач Д. А., Лукаш В. І. Фактори впливу на динаміку іноземних інвестицій. Фінансові дослідження. 2018. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/find_2018_1_3.
12. Дергачов А. Тезисы о международном положении Украины. *Политическая мысль*. 2000. №2. С. 101–103.
13. Свідер О. П. Теоретичні аспекти прямого іноземного інвестування. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки*. 2011. Випуск 4. С. 92–100.
14. Кравчун О. С. Механізми державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2012. Вип. 3. С. 323–332.
15. Бирка М. І. Систематизація факторів впливу на залучення прямих іноземних інвестицій на підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. Вип. 9(6). С. 58–62.
16. Гайдуцький І. П. Вплив ринкових реформ на залучення прямих іноземних інвестицій у країнах СНД. *Економіка та держава*. 2011. № 1. С. 22–27.
17. Міщук Г. Ю. Прямі іноземні інвестиції та інституційні складові розвитку людського капіталу: аналіз зв'язку. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2016. Вип. 3. С. 119–127.
18. Мельник Т. М., Касянок К. Г. Проблеми залучення та використання міжнародних інвестицій в економіці України. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2017. № 1. С. 253-270. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2017.1-23>.

19. Вороніна О. О. Вплив інституційного середовища на динаміку ПІІ в Україні. *Бізнес Інформ*. 2019. № 10. С. 77-82. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-10-77-82>.

References

1. Kireev, A. P. (2002). *International economics*. Moskva: Mezhdunarodnye otnosheniya. (in Russian)
2. Fedorova, Ye. A. (2014). Factors affecting the inflow of foreign investment to the regions. *Regional economics: theory and practice*, 43 (370), 12, 51-62. (in Russian)
3. Hubsnyi, B. V. (1998). *Investment processes in the global environment*. Kyiv: Naukova dumka. (in Ukrainian)
4. Peresada, A. A. (1998). *Investment process in Ukraine*. Kyiv: «Vydavnytstvo Libra» TOV. (in Ukrainian)
5. Borshch, L. M. (2005). *Investing: theory and practice*. Kyiv: Znannia. (in Ukrainian)
6. Ovchinnikova, N. V. (2004). *Economic and mathematical modeling of the impact of foreign direct investment on economic growth in developing countries: avtoref. dis. ... kand. ek. nauk : 08.00.13*. Moskva. (in Russian)
7. Griffin, R., Pastey, M. (2006). *International business*. (4th ed.). Sankt-Peterburg: Piter. (in Russian)
8. Kharlamova, H. O. (2010). Problems of effective use of investment resources in the conditions of sustainable development. *Collection of scientific works "Theoretical and applied issues of economics"*, 22, 185-196. (in Ukrainian)
9. Kolyada, O. V., Fedorchuk, O. S. (2016). Foreign investment in Ukraine towards integration into world economy. *Collection of scientific works of the National University of the State Tax Service of Ukraine*, 1, 67-84. (in Ukrainian)
10. Tretiak, N. M. (2013). Factors that form investment climate in Ukraine. *Financial space*, 3(11), 165-170. (in Ukrainian)
11. Ilychuk, V. P., Kurach, D. A., Lukash, V. I. (2018). Factors of influence on the dynamics of foreign investments. *Financial research*, 1. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/find_2018_1_3. (in Ukrainian)
12. Dergachov, A. (2000). Theses on the international situation of Ukraine. *Political thought*, 2, 101-103. (in Russian)
13. Svider, O. P. (2011). Theoretical aspects of foreign direct investment. *Bulletin of Kamyanets-Podilsky National University named after Ivan Ogienko. Economic sciences*, 4, 92-100. (in Ukrainian)
14. Kravchun, O. S. (2012). Mechanisms of state regulation of investment activity in Ukraine. *Theory and practice of public administration*, 3, 323-332. (in Ukrainian)
15. Byrka, M. I. (2014). Systematization of determinants attracting foreign direct investments to the enterprises. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Economic Sciences*, 9(6), 58-62. (in Ukrainian)
16. Haidutskyi, I. P. (2011). The impact of market reforms on attracting foreign direct investment in the CIS countries. *Economy and state*, 1, 22-27. (in Ukrainian)
17. Mishchuk, H. Yu. (2016). Foreign direct investments and institutional components of human capital development: analysis of relations. *Bulletin of the National University of Water Management and Environmental Sciences. Economic sciences*, 3, 119-127. (in Ukrainian)
18. Melnyk, T. M., Kasianok, K. H. (2017). Problems of attraction and use of international investments in Ukraine economy. *Marketing and innovation management*, 1, 253-270. doi: <https://doi.org/10.21272/mmi.2017.1-23>. (in Ukrainian)
19. Voronina, O. O. (2019). The Influence of the Institutional Environment on the Dynamics of FDI in Ukraine. *Business Inform*, 10, 77-82. doi: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-10-77-82>. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 06.05.2021

Стаття рекомендована до друку 25.05.2021

Liliia Shevchenko

Postgraduate student

Khmelnytskyi National University

11 Instytut's'ka Str., 29016, Khmelnytskyi, Ukraine

E-mail: Liliya-72@bigmir.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3504-0307>

FACTORS OF INFLUENCE ON FOREIGN INVESTMENT IN THE ECONOMY OF UKRAINE: APPROACHES TO CLASSIFICATION

The publication deals with the issue of classification of factors influencing foreign direct investments. The purpose of the study is to develop a classification of factors and to determine the main factors influencing foreign investments in the economy of Ukraine. The paper contains an overview of studies of significant factors influencing the attraction of foreign direct investments in Ukraine and considers approaches to the classification of factors influencing foreign investments. A detailed analysis of scientists' approaches to the classification of the factors influencing foreign investments is presented. A review of studies of significant factors influencing the attraction of FDI in Ukraine has shown that the most popular approach to classification is the division of all factors

influencing the level of foreign investments demand in any country, on macro- and microeconomic ones. At the same time, macroeconomic factors in turn are detailed by the state and region levels and by the spheres of the economy. It is determined that among the authors there is no unity of views on the classification of factors. Some classifications are narrowly focused. Existing classifications of the factors do not always take into account the processes that cannot be quantified and that are important for foreign investment decision-making. In particular, these include person's subjective attitude as one of the components of the investment process. Thus, it is necessary to include psychological factors as elements of behavioral economics. Some studies include such factors in the classification, but do not indicate the way of their measuring. Generalization of approaches to the classification of the factors showed that the determining factors for foreign capital attracting to Ukraine remain resource ones and the pace of economic development (as basic economic ones), as well as political, administrative and to a lesser extent financial factors that are specific for Ukraine. The author proposes a new approach to the classification of factors, which unlike others, divides the possible factors in terms of content into three groups: economic, organizational and psychological. There is also an additional "measurement" feature, which allows to divide the factors of each group into qualitative and quantitative ones, which is important for studying their impact using modelling. Further research presupposes dividing the shown factors on the basis of measurement on quantitative and qualitative ones.

Keywords: factors, foreign investment, classification, behavioral economics, management decisions.

JEL Classification: B22, F21, E61, G38.

Л.В. Шевченко

аспирантка

Хмельницький національний університет

ул. Институтская, 11, г. Хмельницкий, 29016, Украина

E-mail: Liliya-72@bigmir.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3504-0307>

ФАКТОРЫ ВЛИЯНИЯ НА ИНОСТРАННОЕ ИНВЕСТИРОВАНИЕ В ЭКОНОМИКУ УКРАИНЫ: ПОДХОДЫ К КЛАССИФИКАЦИИ

Публикация актуализирует вопрос классификации факторов, влияющих на прямые иностранные инвестиции. Целью исследования является разработка классификации факторов и определения основных факторов влияния на иностранное инвестирование в экономику Украины. Работа содержит обзор исследований значимых факторов, влияющих на привлечение в Украину прямых иностранных инвестиций и рассмотрены подходы к классификации факторов, влияющих на иностранное инвестирование. Подробно рассмотрены подходы ученых к классификации факторов влияния на иностранные инвестиции. Обзор исследований значимых факторов, влияющих на привлечение в Украине ПИИ, показал, что популярным подходом к классификации является разделение всех факторов, влияющих на уровень спроса на иностранные инвестиции в любой стране, на макро- и микроэкономические. При этом макроэкономические в свое очередь детализируются по уровням государства и региона и по сферам экономики. Определено, что среди авторов нет единства взглядов на классификацию факторов. Некоторые классификации являются узконаправленными. Существующие классификации факторов не всегда учитывают процессы, которые невозможно определить количественными показателями и которые важны для принятия решения в отношении иностранного инвестирования. В частности к таковым относятся субъективное отношение человека, как одного из компонентов инвестиционного процесса. Таким образом, необходимо включение психологических факторов, как элементов поведенческой экономики. Некоторые исследования включают такие факторы классификации, но не указывают при этом возможности их измерения. Обобщение подходов к классификации факторов показало, что определяющими факторами привлечения иностранного капитала в Украину продолжают оставаться ресурсные факторы и темпы развития экономики (как базовые экономические), а также политические, административные и – в меньшей степени – финансовые факторы, которые являются специфическими для Украины. Автором предложен новый подход к классификации факторов, который в отличие от других разделяет возможные факторы по содержанию на три группы: экономические, организационные и психологические. Также применен дополнительный признак «измерение», который позволяет факторы каждой группы разделить на качественные / количественные, что имеет значение для исследования их влияния с использованием моделирования. Дальнейшие исследования заключаются в распределении выявленных факторов по признаку измерения на количественные и качественные.

Ключевые слова: факторы, иностранное инвестирование, классификация, поведенческая экономика, управленческие решения.

JEL Classification: B22, F21, E61, G38.